У цій статті ми вилучили з розгляду форми іменників незалежного родового відмінка. Аналізу було піддано іменники, які вживаються в формі так званого залежного родового відмінка.

Узагальнюючи вищезгадані точки зору, слід сказати, що категорія відмінка є однією з найбільш дискутивних і складних категорій у сучасній граматиці англійської мови. У ***перспективі*** вона потребує детальнішого вивчення на матеріалі художніх та публіцистичних текстів сучасного англійського мовлення.

Література

Вихованець Р.І. Система відмінків в українській мові / Вихованець Р.І. - К., 1987.- 360с. *Микаелян Т.Б.* Семантический анализ английских конструкций с 's и of (в сопоставлении с армянским и испанским языками) тексте : автореф. дис. … канд. филол. наук : 10.02.07, 10.02.03 / Микаелян Т.Б. - Ереван, 2001. – 25с. *Падучева Е.В.* Еще раз о генитиве субъекта при отрицании / Е.В. Падучева // Вопросы языкознания. - 2005.- № 5. - С. 84–99. *Fries Ch.* Some Notes on the Inflected Genitive in Present Day English Language. – 1938. - Vol. 14.- №2.- 417p. *Lacoff G.* Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts/ G. Lacoff // Papers from the 8th Regional Meeting, Chicago Linguistic Society.- 1972. – P. 183-228. *Langacker R.W.* Foundations of cognitive grammar / R.W. Langacker. - Standford: Standford University Press, 1987. – Vol.1. Theoretical Prerequisities. – 516p. *Langacker R.W.* Setting, participants and grammatical relation / R.W. Langacker // Meanings and prototypes: Studies in Linguistics/ [Ed. Stohatizaibis S.L.] – Routledge, 1990. - № 1. - P. 213-238. *Leech G.* A Communicative Grammar of English / G. Leech, J.Svartvick. – M.: Prosvescheniye, 1983.- 380p. *Poutsma H.A.* Details of Book: A Grammar of Late Modern English / H.A. Poutsma. – London: Gayley Press, 2008. – 524p. *Swaen A.E.H.* The Elliptical Genitive / A.E.H. Swaen // Linguistics. – Vol. 27. – 1989. - №4. – P. 275 – 288. *Taylor Jh.* Possessive Genitives in English / Jh. Taylor // Linguistics. - 1989.- Vol. 27.- №4.- P. 314-340.

ШУМЕНКО О. А.
(Сумський державний університет)

ПОВЕРХНЕВА ТА СЕМАНТИЧНА ДЕВІАЦІЯ ЧИСЛІВНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена розгляду девіацій англійських числівників та словотворчим процесам денумеративів. Фокусується увага на лексико-семантичному навантаженні англомовних секондарних утворень. Намічаються подальші дослідження лінгвістичного буття нумеративних слів.
Ключові слова: девіація, денумеративи, секондарні утворення, нумеративні одиниці.

Шуменко О.А. Поверхностная и семантическая девиация числительных английского языка. Статья посвящена рассмотрению девиаций английских числительных, их словообразовательным процессам в денумеративах. Фокусируется внимание на лексико-семантической нагрузке англоязычных секондарных образований. Намечаются дальнейшие исследования лингвистического бытия нумеративных слов.
Ключевые слова: девиация, денумеративы, секондарные образования, нумеративные единицы.

Shumenko O.A. Semantic deviation of the English numerals. The article deals with the worldbuilding processes of the English numerals. Attention is being focused on the lexico-semantical charge of the English secondary constructions, lingvistic potentiality of the numeric units is being considered.
Key words: worldbuilding process, numerals, secondary components, numeric units.

Основним **об'єктом** статті виступають похідні одиниці (деривати), які є результатом словотвірного акту семантичних і дериваційних трансформацій вихідного слова. **Предметом** є семантична девіація числівників англійської мови та їх словотворчі процеси. **Актуальність** теми зумовлена сьогоденними тенденціями лінгвістів до вивчення словотвірних потенцій числівників, системно-функціонального буття одиниць мови.

Під терміном "похідне" ми розуміємо афіксальні утворення, складні слова та інші типи вторинних, секондарних словотвірних конструювань, а в нашому випадку – денумеративів. Під денумеративами ми розуміємо секондарні конструювання, вихідною морфемою яких є коренева основа числівників [Омельченко 1981, с. 21]. Серед денумеративів виокремлюються адвербіальні (*once*, *thrice),* субстантивні *(twins*, *Twain, fortnight, millionaire),* ад'єктивні *(two-cornered, one-eyed, three-sided)* та службові слова *(between, only).* Серед денумеративів зустрічаються, в основному, іменники та прикметники. Напр.: *one-up* – "той, хто має переваги"; *one-way love* – "нерозділене кохання"; *one-to-one* – "поєдинок"; *two by four* – "товста папка"; *one sided* – "односторонній критерій". Серед дієслівних денумеративів зустрічаються слова, утворені способом конверсії. Напр.: *to one-up* – "мати перевагу на одне очко"; *to four-flush* – "займатися замилюванням очей" [Швачко 2008, с. 34]. У денумеральному процесі використовуються основи числівників, серед яких частотними є *one, two, three, million.* Пор.: англ. – *once, only, twice, twofold, thrice, threefold, millionaire.* У дериватах основа числівника посідає препозитивне місце та виступає мотивуючим елементом. Денумеральні прикметники утворюються за моделями

а)синтаксичного та б)синтаксично-морфологічного словоскладання. Денумеративи-іменники представлені у мовленні типами а)*thousands, hundreds,* б)*twenties*. Дієслова-денумеративи створюються за моделлю оказіональної конверсії. Напр.: англ. – *This is not well thought out Convers and you should* ***deep-six*** *it* [Fitch 1997, с. 158]. *We must* ***two*** *our affords* [Eisler 2002, с. 153].

Серед денумеративів розрізняють прості, складні та складнопохідні утворення. Під простим словом розуміємо безафіксне, некорвентоване утворення, на зразок: *sevens, fives.* До наступної групи належать складні слова, утворені в результаті словоскладання, – *композити,* що являють собою поліфункціональні одиниці номінації, різновидність деривата, утвореного за стандартной моделлю [Швачко, Кобякова 2004, с. 297-298]. У них нумеральна основа займає препозитивне положення відносно другого компонента, що зумовлюється премодифікацією числівника у вихідних сполученнях. Напр.: англ. – *three-cornered ← three corners, two-headed ← two heads.* Структурні та семантичні зв'язки компонентів денумеративів характеризуються формальною та семантичною компресією. Семантична єдність композитів є похідною та адитивною. Складні денумеральні композити вказують на кількісні характеристики людей – *four-footer, thirty-strong,* об'єктів – *two-edged, three-cornered,* явищ, процесів – *two-match tour,* часових параметрів – *four-monthed, three-year-old.* Серед дериватів виокремлюються слова, утворені способом *експліцитної деривації,* що виникла внаслідок суфіксації, префіксації, або ж того чи іншого одночасно. Напр.: англ. – *once, thirtysome, fourteen, someone, mid-nineties.* Модифікації підлягають частовживані числівники. Похідні одиниці корелюють з основами числівників, залежать від них. Основа числівника має потенційні можливості виявляти себе у сполучувальній комбінаториці, в селективних внутрішньословесних зв'язках.

Валентність нумеральної основи реалізується, в основному, за рахунок правого розширювача. Суфіксальне розширення має три ступені. Під ступенем словотворення ми розуміємо послідовність творення слів від твірної основи за допомогою відповідних морфем. Для денумеральних утворень показовим є перший ступінь похідності (*seven-th, foursome, fiv-er, thousand-s).* Другий ступінь, в основному, закриває словотворчу активність числівникової основи *(seven-th-ly,nine-th-ly).* Третій ступінь похідності – це поодинокі утворення типу *multimillionairess.* Основи числівників сполучаються з суфіксами *–fold, -some, -th, -ce, -es.* Утворення з *–fold* майже необмежені, вони охоплюють усі основи числівників, окрім *one (twofold, threefold, sixfold).* Морфема *–some* співвідносить денумеральні утворення з мовними засобами приблизної кількості *(foursome, fiftysome).* Морфема *–th* вказує на місце та порядок розміщення предмету *(sixty-sixtieth, fourteen-fourteenth)*. Деривативи на *–ce* утворюють закриту парадигму *(once, twice, thrice).* Дериваційний суфікс *–es* співвідноситься з поліфункціональними одиницями *(fives)* [Швачко 2008]. Напр.: англ. – *And* ***twentysome*** *minutes later I could see the place for myself. As a struggling poet in the late* ***twentieth*** *century, I often thought that some early poets achieved publication very easily. ... but her eyes were* ***twice*** *as big as usual, and I could see the tension in every muscle* [Stewart 2008, с. 12-14].

Словотворчі афікси – діючі префікси та суфікси – корелюють з відповідними словотвірними значеннями. До активних суфіксів відноситься морфема *–th,* що приєднується до основи числівників. Утворені за цією моделлю деривати вказують на місце та порядок розміщення об'єкта (англ. − *seven-seven-th*). Морфема *-some* співвідносить денумеральні утворення з мовними засобами позначення приблизної кількості (англ. − *seventysome, hundredsome*). Дієслівні денумеративи утворюються спеціфічним способом словотвору – конверсією, коли нове слово утворюється без формальної зміни вихідного слова, без застосування будь-яких лінійних словотворчих засобів Конверсія є семантичним засобом словотвору, оскільки важливою її рисою можна вважати зміну значення вихідного слова у зв'язку з його перенесенням в іншу лексико-граматичну категорію, коли конвертовані лексеми вживаються у функціях різних частин мови із спільним коренем [Кубрякова 1982, с. 24-36]. Продуктивною моделлю конверсії у денумеративах виступає модель *Num→V*, результативними є складні слова та словосполучення. Напр.: англ. *ten → to ten, one → to one-up, four → to four-flush.*

Найбільш активним словотворчим процесом виступає словоскладання (композиція), що посідає значне місце в лексико-семантичній системі англійської мови та є важливим джерелом формування словникового складу мови, одним із головних джерел його поповнення.

В англійській мові денумеральні композити представлені слідуючими моделями: *Num+N (two-piece), Num+N+-ed (three-cornered), Num+Adj+N (three-strong group)* [Швачко 2008, с. 39]. Словоскладання в основному обіймає дві основи. Якщо новоутворення складають деривати від *NumN*, то в результаті утворюється іменник. Напр.: англ. – *two pence → twopence, three pence → threepence.* Такі утворення є традиційними, канонізованими, що тяжіють до феномену лексикализації вільних словосполучень. Словосполучення типу *Num+N+-ed* утворюють прикметники. Напр.: англ. – *three corners of the room → three-cornered (room).* Денумеральні деривати семантично корелюють з вихідними словосполученнями. Словотворчий елемент додається не тільки до одноосновного слова, але й до словосполучення. Напр.: англ. – *one-once, one-eyed-one + eyed.* Словосполучна номінація є вторинною,

оскільки компоненти, які входять до словосполученнь, мають статус засобів номінації, що підлягають переосмисленню та переоформленню.

Характеристика семантичного аспекту денумеральної деривації вважається більш складним завданням, ніж описання її структурного боку: значення слова − це «невловима» субстанція, у порівняні із формою. Похідні одиниці корелюють з основами числівників, детермінуються ними. Основа числівника має потенційні можливості виявляти себе у сполучувальній комбінаториці, в селективних внутрішньословесних зв'язках. Напр.: англ. – *Since* ***the thrice-weekly*** *visit of the ferry brought all the island's mail and supplies* [Stewart 2008, с. 19].

В англійській мові нумеральні основи вживаються в основному в дериватах, утворених шляхом афіксації та словоскладнення. Афікси, що розширюють нумеральні основи, співвідносять похідні одиниці з різними лексико-граматичними розрядами. Напр.: *fifth, fiver, to five, seventysome, forties, twice, three-wheeler, twinned, four-flusher.*

Семантична структура денумеральних дериватів відображає становлення нумерального пласта лексики, образотворчу спроможність мови, адаптивні можливості квантитативних одиниць.

Аналіз структурних утворень нумеральних словосполучень показує, що стабільними компонентами виступають числівники. Останні виконують квантитативну функцію, нумеративна закріплюється за математичними текстами. Детермінованими елементами при квантитативній функції виступають дискретні імена – іменники або їх субститути у моделях:

1) $NumN_1$ – назви живих істот.

Напр.: англ. – *You going to blend in with* ***fifty girls*** *in blue sailor school uniforms picking out padded bras*;

2) $NumN_2$– назви природних об'єктів або артифактів.

Напр.: англ. – ***Two stations ahead****, three at the most, and it would be done*;

3) $NumN_3$– назви дій, процесів, явищ.

Напр.: англ. – *There would be at least* ***two point of egress****, as well, so waiting would be useless*;

4) $NumN_4$ – назви числових та димензіональних величин.

Напр.: англ. – *The screen indicated that the pacemaker was set to deliver current at durations* ***of 48 milliseconds*** [Швачко 2008, с. 32-33; Eisler 2002].

Числівники є основним джерелом поповнення денумеративів. На епідигматичному рівні вони конвертуються в інші парадигми. Розрізнюють:

− субстантивацію (перехід в клас іменників). Напр.: англ. – *Levi Wey was* ***the third.*** *Then* ***the two third*** *he danced with Miss King, and* ***the two fourth*** *with Maria Lucas, and* ***the two fifth*** *with Jane again, and* ***the two sixth*** *with Lizzy* [Austen 2003, с. 77], *I put* ***two and two*** *together.*;

− ад'єктивацію (перехід в клас прикметників). Напр.: англ. – *On* ***the eighth ring,*** *just as it was about to hang up, Billy answered. His death was* ***the seventh "suicide"*** *among ranking Japanese…* [Eisler 2002, с. 75];

− адвербалізацію (перехід в клас прислівників). Напр.: англ. – *The bin was* ***only a few apples*** *deep* [Stewart 2008, с. 10];

− прономіналізацію (перехід в клас займенників). Напр.: англ. – *He asked me to check to see if* ***anyone*** *had found it* ***Someone*** *who must have spent a lot of time at home* [Steel 1987, с. 307];

− перехід в клас дієслів. Напр.: англ. – *We must* ***two*** *our affords* [Eisler 2002, с. 153].

Отже, робимо **висновок**, що числівникова родина розростається за рахунок похідних одиниць – дериватів, які, зберігаючи сему числа, підлягають формальній та семантичній девіаціям, слугують когнітивною памяттю їх лінгвістичного буття на векторі від предметності до квантитативності та спустошенності, що є предметом окремого дослідження.

Література

Кубрякова Е.С. Коммуникативная лингвистика и новые задачи словообразования / Е.С. Кубрякова // Науч. труды МГПИИЯ им. Мориса Тореза. − М., 1982. − Вып. 186. − С. 24-36. *Омельченко Л.Ф.* Продуктивные типы сложных слов в современном английском языке / Лариса Фёдоровна Омельченко – Киев: Вища школа, 1981. – 143 с. *Швачко С.О.* Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти / Світлана Олексіївна Швачко − Посібник. − Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. − 128 с. *Швачко С.О. Кобякова І.К.* Нові технології вивчення квантитативних одиниць англійської мови // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес / Світлана Олексіївна Швачко, Ірина Карпівна Кобякова. (Матеріали Міжнародної наукової конференції 24-25 листопада 2004 р.) – Чернівці: Рута. – С. 297-298. *Barry Eisler,* Rain Fall / Barry Eisler , PENGUIN BOOKS, 2002. – 392 p. *Danielle Steel,* Kaleidoskope / Danielle Steel, Guild Publishing London, 1987. – 375 p. *Jane Austen,* Pride And Prejudice / Jane Austin, Planet Three Publishing Network, London, 2003. – 284 p. *Marina Fitch,* The Seventh Heart / Marina Fitch, The Berkley Publishing Group, 1997 – 310 p. *Marry Stewart,* Stormy Petrel / Marry Stewart, CORONET BOOKS, 2008. – 220 p.